

MONEY AND TAX POLICY

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-243-2-21>

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

INSTRUMENTS OF STATE REGULATION OF THE ECONOMY

Горват Т. Ю.

аспірантка

*Західноукраїнського національного університету
м. Тернопіль, Україна*

Tetiana Horvat

Postgraduate Student

*West Ukrainian National University
Ternopil, Ukraine*

Держава, поза сумнівом, відіграє ключову роль у соціально-економічному розвитку будь-якої країни. Визначення місця й ролі держави в умовах ринкової економіки, необхідності здійснення нею системних регулюючих кроків у напрямку соціально-економічного розвитку, давно є важливим предметом дискусії серед вчених-економістів. Очевидно, що виключно адекватний баланс ринкових і державних регуляторів дозволить успішно досягати відповідних цілей у напрямку соціально-економічного розвитку, а також ефективно забезпечувати стабільне економічне зростання.

Економічна система України, що зазнавала трансформації впродовж років незалежності держави, інтегруючись до європейського економічного простору, чітко орієнтована на принципи та механізми ринкової економіки. Однак, втручаючись у національну економіку, держава бере активну участь у регулюванні соціально-економічних процесів, особливо у період значних економічних коливань на кризових періодів. Це необхідно для подолання

негативних явищ, а також для забезпечення стабільності та усталених темпів розвитку економіки.

Науковці, що протягом періоду становлення та розбудови національної економіки України досліджували вплив держави на соціально-економічний розвиток, зуміли визначити та систематизувати напрямки використання системи основних форм, методів та інструментів державного регулювання соціально-економічних процесів.

Для успішної реалізації методів державного регулювання економіки існує низка ефективних інструментів, за допомогою яких здійснюється вплив на суб'єктів економічних відносин. Використовуючи ті чи інші інструменти, відповідно до ситуації, держава здійснює ключові регулюючі кроки, націлені на розвиток економічної системи.

У фаховій літературі достатньо широко інтерпретовані системи класифікації форм, методів та інструментів державного регулювання економіки. Щодо інструментарію, то науковці-економісти розглядають його як в контексті засобів реалізації саме методів державного регулювання, так і класифікують окремою системою. Окремі погляди на такі класифікації розглянемо у даній роботі.

Так, Яковенко Р.В. здійснює групування інструментів державного регулювання економіки відповідно до методів їх застосування, тобто конкретним методам державного регулювання властиві свої специфічні інструменти. Наприклад, методу правового регулювання властиві такі інструменти як: закони, укази, постанови тощо; методу адміністративного регулювання – планування, ліцензування, квотування, держзамовлення, контроль над монополіями тощо; методу економічного регулювання – бюджетна, податкова, грошово-кредитна, митна, цінова політика тощо; інституціональним методам – формування різних фондів та форм власності, організаційна, інформаційна, фінансова, юридична підтримка підприємств; донорським методам – дотації, пільги, субсидії, субвенції; протекціоністським методам – ліцензії, квоти, тарифи [3, с. 9].

Науковець Стельмащук А. М. систематизує державні інструменти (регулятори), поділяючи їх на три види:

– правові, до яких належать законодавчі та підзаконні документи, які визначають межі державного втручання в економіку, а також

регламентують основні напрямки та правила економічної діяльності суб'єктів господарювання та фізичних осіб;

- адміністративні, до яких належать укази, постанови, розпорядження відповідних виконавчих органів, які приймають певні рішення щодо окремих видів господарської діяльності;

- економічні, до яких належать такі категорії як: макроекономічне планування, державний бюджет, податки, гроші, ціни тощо [2, с. 30].

Вищенаведена структура інструментів державного регулювання наведена на рис. 1.

Рис. 1. Інструменти (регулятори) державного регулювання економіки (за класифікацією Стельмашука А. М.)

Джерело: систематизовано автором з використанням джерела [2]

Сірко А. В. вважає, що держава втручається в ринкову економіку відповідно до певних цілей, підбираючи ті чи інші інструменти та формуючи певний вид політики та класифікує основні інструменти державного регулювання економіки на:

- адміністративно-правове регулювання, що пов'язане зі створенням правових базисів діяльності економічних суб'єктів та забезпеченням виконання законів;

- виробництво суспільних товарів і благ, яке безпосередньо пов'язане з управлінням виробництва життєвих благ, що поширюється на важливі соціальні сфери;

- розроблення та реалізація різних державних програм, що стосуються розвитку окремих галузей, напрямів, програм та досліджень; використання державних замовлень та контрактів;

- фіскальна політика, що покликана регулювати економічні процеси засобами податкової системи та бюджетних видатків;

- монетарна політика, що регулює економіку грошово-кредитними інструментами;

- соціальна політика, що дбає про соціальний захист населення та підтримку окремих категорій осіб та господарюючих суб'єктів;
- зовнішньоекономічна політика, що регулює платіжний та торговельний баланси, курс обміну національної валюти [1].

Класифікація основних інструментів державного регулювання, запропонована Сірком А. В. наведена на рис. 2.

Рис. 2. Інструменти державного регулювання економіки (за класифікацією Сірка А. В.)

Джерело: систематизовано автором з використанням джерела [1]

Підсумовуючи вищенаведене, зазначимо, що ефективні соціально-економічні процеси та майбутній стратегічний розвиток країни залежать, у тому числі, і від інструментів державного впливу, що відіграють важливу роль у системі державного регулювання. Вони комплексно застосовуються органами влади з метою коригуючого впливу на діяльність суб'єктів економічних відносин. Ефективний розвиток економіки країни залежить від розумного поєднання державного регулювання і ринкового саморегулювання.

Література:

1. Сірко А. В. Економічна теорія. Політекономія : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2014. 416 с.
2. Стельмащук А. М. Державне регулювання економіки : навч. посіб. Тернопіль : ТАНГ, 2000. 315 с.
3. Яковенко Р. В. Конспект лекцій з курсу «Державне регулювання економіки». Кіровоград : КНТУ, 2012. 40 с.